

STAREȚUL LEV DE LA OPTINA

Traducere din limba rusă de pr. prof. Teoctist Caia

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2014

CUPRINS

Stareții de la Optina, <i>Cuvântul Înaltpreasfințitului TEOFAN</i>	7
Prefață la ediția rusă	11
Capitolul I. Viața Starețului Lev până la mutarea la Valaam	15
Capitolul II. Viețuirea ieromonahului Leonid, între Valaam și Sihăstria Optina.....	27
Capitolul III. Despre stărețism	44
Capitolul IV. Viața Starețului la Optina	57
Capitolul V. Învățătura stărețească a Starețului Leonid.....	74
Capitolul VI. Împotrivirile generate de Stareț.....	92
Capitolul VII. Relația cu Starețul Macarie	106
Capitolul VIII. Învățăturile Starețului Leonid, din povestirile ucenicilor săi.....	115
Capitolul IX. Ucenicii Pavel Tambovțev și Alexei Polikarpovici Bocikov.....	146
Capitolul X. Persecuția Starețului Leonid (1835-1836).....	174
Capitolul XI. Viața Starețului Leonid, după mutarea în mănăstire	194
Capitolul XII. Starețul Leonid, îndrumător al vizitatorilor străini	218
Capitolul XIII. Prigoana Starețului Leonid și a ucenicilor sale, viețuitoare la mănăstirea de maici Înălțarea Sfintei Cruci din Belev (1839-1841)	246
Capitolul XIV. Fericitul sfârșit al Părintelui Stareț Leonid și înmormântarea lui	271
Capitolul XV. Încheiere	285
Adaos. Câteva scrisori ale Starețului Leonid.....	291
Plângere la mormântul părintelui	353

PREFATĂ LA EDIȚIA RUSĂ

După trecerea la Domnul a Starețului ieroschimonah Ambrozie (1891), a rămas un manuscris: „Copie după însemnările manuscris ale duhovnicului și ieromonahului Antonie, fost ucenic apropiat și conviețuitor al Starețului ieroschimonah Leonid, în schimă, Lev”. Manuscrisul a ajuns la Starețul Ambrozie în felul următor: când a văzut lumina tiparului prima ediție a vieții Starețului Leonid, Părintele Ambrozie a trimis câteva exemplare ale acestei cărți la Lavra Peșterilor din Kiev, unde trăiau și se nevoiau unii dintre ucenicii Starețului Leonid, printre care și Părintele Antonie (Medvedev). Într-o scrisoare a sa, Starețul Ambrozie îl ruga pe Părintele Antonie ca, citind cartea, să facă asupra ei observațiile necesare și, totodată, să scrie ceea ce își amintește din viața Starețului Leonid, cu scopul ca, la a doua ediție a cărții, să facă unele completări. Această rugămintă a fost îndeplinită de Părintele Antonie, la timpul ei. Starețul Ambrozie s-a mângâiat, primind de la Părintele Antonie un manuscris deosebit de voluminos, cu arătare la unele greșeli apărute în prima ediție și cu noi mărturisiri despre viața Starețului Leonid. Cu binecuvântarea Starețului Ambrozie, acest manuscris a fost copiat numaidecât, iar originalul a fost trimis înapoi Părintelui Antonie, la Kiev. Trupul însă a trecut, iar unele împrejurări nu au favorizat îndeplinirea bunelor intenții ale Starețului Ambrozie. În sfârșit, a vrut și Domnul ca, prin rugăciunile adormiților stareți, să se îplinească lucrul mult dorit de dânsii.

Acum, descrierea vieții Starețului Leonid, cu titlul *Primul mare stareț de la Optina, ieromonahul Leonid (în schimă, Lev)* a fost refăcută, completată substanțial și greșelile îndreptate. În textul cărții, în afară de însemnările ieromonahului Antonie de la Pecerska, au fost inserate și câteva mărturii ale unor monahi de la Optina, care de mult nu mai sunt pe lume. De asemenea, s-a luat în considerație și un articol al lui Andrei Kovaliovski, din revista „Lecturi folositoare de suflet”, aprilie 1881, având titlul *Amintire despre duhovnicul ieroschimonah Antonie de la Pecerska Kievului*.

În acest articol, autorul a inserat destule mărturii despre Starețul Leonid de la Optina, auzite de dânsul de la ieroschimonahul Antonie. Dar în acest articol s-au strecurat și unele inexactități. De exemplu, pe predecesorul episcopului Nicolae (Sokolov) de la Kaluga îl numește Evlampie (Vvedenski). Dar adevăratul predecesor al episcopului Nicolae a fost Nicanor (Klementievski), mai apoi mitropolit de Sankt Petersburg, iar între episcopul Evlampie, care trece la Domnul în anul 1831 și episcopul Nicolae, venit pe scaunul de la Kaluga în anul 1834, a fost un întreg șir de episcopi. (Vezi Buletinul bisericesc numărul 33, 1899, *Arhi-păstorii de la Kaluga*.)

De asemenea, Kovaliovski afirmă că Starețul Macarie de la Optina ocupă aceeași funcție de conducere ca și Antonie de la Pecerska. Părintele Macarie ocupa aceeași funcție ca și Antonie, dar nu cel de la Kiev, ci ca Antonie (Putilov) de la Optina. Ieromonahul Antonie de la Pecerska era, în acel timp, frate la schitul Optinei și curând a fost mutat la sihăstria Sfântul Tihon. Același Kovaliovski așază călătoria ieroschimonahului Antonie la Valaam, la Svir și la alte mănăstiri, după sfârșitul vieții Starețului Leonid și spune că acesta a primit de la egumenul schitului Optina, Părintele Antonie,

suma de 5 ruble. Dar Starețul Leonid a murit în anul 1841, iar egumenul schitului Antonie, în anul 1839, a fost mutat ca întâistătător al unei mănăstiri din Maloiaroslaveț, unde a trăit mai mult de zece ani.

De aceea, la repartizarea faptelor din descrierea vieții Starețului Leonid, a trebuit să se ia în considerație mai mult însemnările ieroschimonahului Antonie de la Pecerska și mai puțin mărturiile lui Andrei Kovaliovski. Din cele relatate de acesta, s-au folosit doar puține mărturii, care nu puteau fi puse la îndoială.

Nu este de prisos să remarcăm și următoarele fapte. Într-un periodic duhovnicesc s-a tipărit: „În timpul viețuirii sale prin schituri, el (Starețul ieromonah Leonid) se întâlnea adesea cu fiare sălbatice, cu urși și lupi, dar fiarele nu-i făceau nici un rău, ci doar un singur lup l-a prins, o dată, de un picior cu dinții, dar tot atunci, speriat de ceva, l-a lăsat pe pustnic și a fugit”. Din edițiile precedente ale vieții Starețului, se știe că a trăit în două schituri, într-un schit la Valaam și nu după mult timp în altul, la Optina. În locul de viețuire al monahilor, fostul egumen de la Valaam, Părintele Varlaam († 1849), care și-a trăit ultimii ani din viață la schitul Optinei, avea obiceiul ca în anumite împrejurări să spună: „Este bine, nu pot spune nimic, este bine și la voi, totuși nu este ca la Valaam. Acolo luai un codru de pâine în sân și de rămâneai chiar trei zile în pădure, nu puteai întâlni nici o fiară sălbatică, nici un om rău. Dumnezeu cu tine și tu cu Dumnezeu”¹. Din aceste cuvinte ale egumenului Varlaam se poate trage concluzia, că la Valaam nu erau fiare sălbatice și, prin urmare, Părintele Leonid nu putea să se întâlnească acolo cu urși și cu lupi. Trăind la schitul Optinei, Părintele Leonid avea obiceiul ca uneori, vara, să facă

¹ Descriere istorică a schitului de la Optina, 1862, S., p. 231.

plimbări prin pădure, dar totdeauna la lumina zilei și însoțit de câțiva ucenici ai săi care, după sfârșitul Starețului, când își aminteau despre viața acestuia, spuneau că nici Părintele Leonid nu s-a putut întâlni cu urși și lupi. Într-adevăr, Starețul Leonid a fost rănit de un lup, dar faptul acesta s-a petrecut până la intrarea sa în mănăstire și se va vorbi detaliat despre aceasta în descrierea vieții sale.

Capitolul III

DESPRE STĂREȚISM

Trecerea Starețului la Sihăstria Optina este remarcabilă prin faptul că a introdus și a consolidat în această mănăstire așa-numitul stărețism. Și, după cum acest mod de viață călugărească, fundamentat pe învățătura Evangheliei, a apostolilor și a Sfinților Părinți, este puțin cunoscut în zilele noastre, cu toate că în ultima vreme s-au scris nu puține poezii despre acest fenomen, și înainte de a continua relatarea vieții Starețului Leonid, ar fi de dorit să se spună câteva cuvinte despre stărețism. De fapt, nu este o noutate ceea ce vom relata privitor la acest subiect, pentru că, deja s-a spus de către adormitul Stareț, ieroschimonahul Ambrozie, și s-a tipărit în edițiile anterioare ale vieții Părintelui Leonid. De aceea îndrăznim să adăugăm foarte puține lucruri și poate nu de prisos pentru clarificarea problemei¹⁶.

„Stareț, stareți” este un cuvânt îndeobște folosit în mănăstiri, pentru a-i desemna pe monahii cei bătrâni, în special pe cei care se deosebesc prin severitatea vieții lor și prin puterea de a conduce pe alții în viața duhovnicească.

Ce este stărețismul? Dacă am privi la partea de dinafară a stărețismului, nu este altceva decât o regulă sau o parte a rânduielii mănăstirești (unde, bineînțeles, a fost introdusă).

¹⁶ Extrasele din Sfinții Părinți nevoitori, prezentate la timpul său de Starețul Ambrozie, în limba slavonă, acum sunt prezentate, pentru o mai bună înțelegere, în limba rusă și cu indicarea lor în *Filocalia rusă*.

Stărețismul ca „lucrare” sau, în sfârșit, stărețismul, după importanța sa lăuntrică, în relație cu Starețul-învățător se numește cârmuire stărețească (în slovenește pentru cârmuitor se folosește cuvântul *cormciî*) sau, mai aproape de vorbirea rusească, conducere stărețească sau, mai simplu, stărețire. În relația cu cei pe care îi cârmuiește el are o cale stărețească, pe care îi duce pe cei ce au legături duhovnicești cu dânsul, pentru desăvârșirea lor în viața duhovnicească. Stărețismul, în acest ultim înțeles, adică de cale stărețească, după cum l-a definit adormitul stareț, ieroschimonahul Ambrozie, constă în ascultare și o sinceră legătură duhovnicească a fiilor față de stareț sau părintele duhovnicesc.

Moștenirea stărețească

a. Stărețismul își ia obârșia de la Cel fără de început

Noi vedem în Însăși Dumnezeuirea cea Una și în Trei Ipostasuri ascultare și supunere necondiționată a Fiului lui Dumnezeu și Duhului Sfânt Celui Vechi de Zile (Dan. 7, 9). De exemplu, Domnul nostru Iisus Hristos spune despre Sine în Evanghelia după Ioan: „Pentru că M-am pogorât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine” (6, 38); și în alt loc: „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui ce M-a trimis” (7, 16) și, de asemenea: „Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui” (15, 10). Iar la Pavel găsim: „S-a făcut ascultător până la moarte, și încă moarte pe cruce” (Filipeni 2, 8).

Și despre Mângâietorul Duhul Sfânt, în ultima convorbire cu ucenicii Săi, Domnul Iisus Hristos a spus că Duhul Sfânt nu vine El Însuși, „ci Îl trimite Tatăl” (Ioan 14, 26), și tot despre Duhul Sfânt: „Căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi” (In 16, 13).

Din aceste texte ale Sfintei Scripturi și din multe altele, se poate vedea că cele două Persoane ale Sfintei Treimi – Fiul lui Dumnezeu și Duhul Sfânt, cu toate că sunt o singură ființă, putere și slavă asemănătoare, se află într-o subordonare necondiționată cu Dumnezeu Tatăl sau dacă aducem această subordonare la nivelul înțelegerii omenești, se află împreună cu Tatăl într-o relație sinceră sau, simplu, în ascultare.

b. Universalitatea

În al doilea rând, moștenirea stărețească garantează universalitatea ei. După cum Unul este Creatorul tuturor fapturilor văzute și nevăzute și toate fapăturile poartă în sine mai mult sau mai puțin amprenta atributelor Dumnezeiești, tot așa trebuie în mod firesc, după asemănarea Creatorului lor, să se subordoneze și legii generale a subordonării creaturilor inferioare celor superioare. Aceasta o cere unitatea și ordinea întregului univers, precum și nenumăratele și feluritele părți, într-o mașină bine construită. Astfel, noi știm că, în lumea îngerilor, cetele inferioare primesc știință despre Cel Nevăzut și Neînțeleș și, în același timp, iluminare prin cetele mai înalte sau cele mai vechi (Sfântul Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*). Sufletele dreptilor plecați din această viață, împreună cu îngerii, lucrează spre binele celor ce trăiesc pe pământ, povățuindu-i și ajutându-i să se facă plăcuți lui Dumnezeu.

Lăsând la o parte subordonarea din Biserica luptătoare, putem spune că cei ce se nevoiesc, în viața aceasta vrednică, ca să moștenească viața veșnică, se conduc (și altfel nu se poate) după sfaturile și îndrumările celor mai bătrâni, sau ale celor mai iscusiți stareți în viața duhovnicească. La acestea mai adăugăm: orice cunoaștere științifică, arta, pictura

și chiar cea mai simplă meserie au nevoie de povățuitorii lor. În sfârșit, chiar și răul se supune aceleiași legi. Cei iscusiți în viața vicioasă devin conducătorii celor mai puțini iscusiți pe calea viciilor.

De aceea, Sfântul Grigorie Sinaitul spune: „Este imposibil ca cineva să fi învățat de unul singur arta virtuților, cu toate că unii s-au folosit de experiența lor, ca de un învățător. Deoarece, lucrând de unul singur și nu la sfatul celor iscusiți, se naște sau ți se insuflă mândria. Dacă Fiul lui Dumnezeu nu face nimic de la Sine (In 5, 19) și Duhul nu vorbește de la Sine nimic (In 16, 13), cine crede că poate dobândi o asemenea înălțime de virtuți și să nu aibă nevoie de o cărmuire tainică? Nebunie, mai mult decât virtute, au cei ce sunt înșelați în felul acesta¹⁷.

c. Nevoia cărmuirii stăretești

Trebuința și mai ales nevoia extremă a cărmuirii stăretești în viața duhovnicească rezultă, în mod firesc, din însăși natura omenească stricată prin păcat, care a întunecat ochii sufletești ai omului. Despre lucrurile duhovnicești el are cele mai tulburi reprezentări. El și văzând nu vede și auzind nu aude. Educat în obiceiurile lumești păcătoase și însuși dobândind o mulțime de deprinderi rele, adesea are cea mai superficială noțiune despre religie și moralitate, iar uneori ea este denaturată cu totul. Toți acești oameni, neexceptând așa-numita clasă educată și instruită, trăiesc doar prin cele de dinafară: să meargă de sărbători la biserică, să aprindă o lumânare înaintea icoanei, să facă niște metanii – iată toată lucrarea duhovnicească a unor astfel de oameni. Dar că în biserica lui Dumnezeu și la rugăciune „ies din

¹⁷ *Filocalia rusă*, vol. 5, Sfântul Grigorie Sinaitul, *Capete despre rugăciune și tăcere*, cap. 5, p. 255.

Capitolul VIII

ÎNVĂȚĂTURILE STAREȚULUI LEONID, DIN POVESTIRILE UCENICILOR SĂI

Am făcut mai înainte o privire generală asupra stărețismului, sau a învățaturii primului stareț de la Optina, a ieromonahului Leonid. Acum ne vom strădui să prezentăm câteva amănunte, o parte din povestirile scrise de fiii săi duhovnicești și altă parte din povestirile orale primite de la cei mai în vârstă monahi, trăitori la Optina.

Deoarece mândria și îndreptățirea de sine sunt principalele rădăcini ale tuturor relelor și dezordinilor neamului omenesc – toate învățăturile Starețului Leonid sunt, în principal, îndreptate împotriva acestor rele. În capitolul anterior s-a arătat cum el îl smerea pe apropiatul și iubitul său ucenic, pe Starețul ascet și colaborator, ieromonahul Macarie. El se comportă, în chip asemănător, și cu alți stareți de la Optina, dintre care nu făcea excepție nici chiar egumenul Schitului, ieromonahul Antonie. Era un lucru obișnuit ca Starețul-învățător să certe cu severitate pe vreun călugăr dintre cei bătrâni sau pe altcineva care îi cădea la îndemână. Așa a venit la dânsul mai sus amintitul ieromonah Varlaam, care mai apoi a fost întâistătătorul mănăstirii Valaam și care și-a trăit veacul în timpul Starețului Leonid, la Schitul Optina. Trebuie să subliniem faptul că acest om a fost un aspru nevoitor, un mare rugător, un deplin neagonisitor de cele materiale, care nu avea nimic în chilie și de aceea nu o încuia niciodată. De această dată, el dorea

o lămâie, pe care, desigur, nu o avea. Starețul Leonid, ca de obicei, era la chilie înconjurat de credincioși. Intrând la el, Părintele egumen s-a jenat să-i ceară o lămâie de față cu oamenii și, de aceea, i-a șoptit încetișor: „Vreau să-ți spun câteva auzite”. În chilia Starețului era un paravan, îndărătul căruia putea să ducă unele discuții de taină. Părintele Leonid s-a ridicat îndată, l-a luat de mână pe Părintele Varlaam, l-a condus spre paravan și împingându-l ușurel, îi spunea: „Hai, mergi, mergi! Ești un așa egumen, iar eu ce sunt?..”. Ducându-l dincolo de paravan, Starețul l-a întrebat: „Ei, ce ai de spus?” Părintele egumen, încetișor: „Nu ai cumva o lămâiță?” Starețul, în auzul tuturor, spuse: „Vai, ce mai secret! Dacă nu am o lămâie?” Atunci l-a chemat pe fratele de chilie: „Iașa, dă-i o lămâie”.

Noilor frați înclinați spre slava deșartă, Starețul avea obiceiul să le spună așa: „Cine e cu glăscior și mai are perișor, are și un drăcușor” (demonul slavei deșarte). Și mai spunea: „Cel începător se slăvește în deșert, chiar și în cele mai obișnuite împrejurări”. Unii dintre frați, dorind să evite greutățile ascultării, îi spuneau Starețului că, în timpul lucrului, îi luptă cugetele slavei deșarte. La care Starețul le răspundea: „Ei și ce? Luptă cu aceste cugete, dar și lucrează”.

Observăm aici că surprizele din comportamentul Starețului față de monahii mai în vârstă, uneori chiar muștrările și dojaneele, erau primite de aceștia cu inimă bună, sau poate chiar cu bucurie și mulțumire; pentru că bătrânii ispitiți în viața duhovnicească înțelegeau scopul înalt al muștrării Starețului, pentru întărirea și desăvârșirea lor în răbdare și smerenie. Astfel se prezentau lucrurile cu începătorii încă lipsiți de experiență în viața duhovnicească. Aceștia nu se pricepeau nici să se exprime cu vreun folos duhovnicesc și se tulburau puternic, sau rămâneau nedumeriți, muștrându-i pe alții și îndreptățindu-se pe sine întru toate. Pe

toți aceștia, Starețul Leonid îi povățuia și îi îndruma cu îndelungă răbdare și îngăduință părintească. Să citim acum povestirile.

Povestirea fratelui Alexandru Medvedev de la Schitul Optina, mai apoi ieroschimonah la Pecerska Kievului

Viețuind împreună cu Părintele (Leonid), nu am avut ocazia să văd că face cuiva vreo favoare, dacă vedea la cel venit vreo înclinație spre mândrie, slavă deșartă sau viciu, ascunse sub vreo virtute personală. Pe atunci, era neclintit și neînduplecat. Atunci când însă își atingea țelul, adică vedea predispoziția de a-și recunoaște propria vinovăție și smerenia, atunci se transforma în cea mai blândă și iubitoare mamă. Lucrul acesta îl simțeau mai ales cei nechibzuți din fire. De exemplu, te certai cu cineva și crezi că ești nevinovat. Totuși conștiința te silește să-i dai unele explicații Starețului. Mergi și îi explici. Părintele te ascultă și uneori te aprobă. Atunci începi să te scuzi fără nici o jenă.

– Ei, bine – spune, în sfârșit, Starețul. – Înseamnă că tu ai dreptate, iar celălalt este vinovat; înseamnă că noi suntem chit, tu ai dreptate, iar de acum înainte nu mai ai nici o treabă cu mine; mergi cu Dumnezeu, acum ești mântuit. Și acum lasă-mă, deoarece obligația mea este să folosesc munca și timpul pentru păcătoși. Mergi, ia mergi cu dreptatea ta și să nu ne mai împiedici pe noi, cei păcătoși, să nu ne deranjezi.

Pentru ca să corectezi greșeala și să recâștigi bunăvoința Starețului, încerci să-i mai spui ceva spre a te scuza:

– Dar, nu, Părinte, doar lucrul ăsta a fost așa și așa.

– Înseamnă cu tu ești și mai drept – observă Starețul.

– Mergi, hai mergi, la ușă doar așteaptă păcătoșii, iar tu îi încurci.

Ieși de la Stareț, ca legat de mâini și de picioare. Mergi la chilie, pentru a te liniști. Dar nu – stând în chilie o oră ți se pare un an. Mergi din nou la Stareț să-i explici și aceasta este, probabil, o suferință nevinovată, dar te încurci și mai mult. Și Starețul, din partea sa, confirmă această nevinovăție, care duce pe același drum – afară din chilie. Lucrul acesta se repetă, până când în suflet se statornicește conștiința sinceră a vinovăției proprii. Te duci la Stareț și nu mai îndrăznești să te întorci. Atunci și Părintele, dintr-un judecător neînduplecat, devine o mamă blândă. Astfel de întâmplări am avut de întâmpinat eu, păcătosul. Dar este un lucru neimportant, pentru că firea mea necioplită cerea așa ceva. Astfel de operații au fost nevoiți să suporte adesea și Părintele Macarie și Părintele Ioan (ieroschimonahul). Am văzut cum Părintele Antonie, fiind egumenul Schitului, se supunea Starețului Leonid, alături de ceilalți. Dar după astfel de întâmplări între Stareț și ucenicii săi și între ultimii, în mod reciproc, nu numai că nu existau neînțelegeri, ci, dimpotrivă, creștea și mai mult unitatea duhului.

S-a mai întâmplat cu mine ceva asemănător. Unul dintre frați stătea la pravila de seară și totdeauna mergea la chilia Starețului. Fără să-mi dau seama, m-am așezat în fața acestui frate. El m-a tras de halat și mi-a zis cu ciudă:

– Unde te bagi tu, un începător, înaintea fraților mai în vârstă? Ce țaran!

Eu abia mi-am plecat puțin capul și am zis:

– Pentru Dumnezeu, iartă-mă! – și parcă m-au luat frigurile.

După pravilă, ca de obicei, am rămas să-i explic Starețului cutezanța mea involuntară, care a reușit să-l supere pe acest frate. Dar eu, cum eram om cu răspundere, bucătar, Părintele permitea uneori ca noi să intrăm la el înaintea celor mai vârstnici. Așa s-a întâmplat acum și cu mine. După

explicațiile mele, Părintele, ridicând vocea, l-a chemat pe acel frate după numele de familie.

– Binecuvântați! – a răspuns fratele.

Părintele:

– Iată ce vreau să-ți spun: acest porumbel – arătând la mine – seamănă cu o cioară murată, dar te-a supărat la pravilă?

– Da, Părinte, el parcă înadins se vâă peste tot.

Starețul mi se adresează:

– Auzi, tu, ochi-holbați? – și mi-a poruncit cu strășnicie: Cere-ți iertare și pleacă-te lui până la picioare.

M-am plecat. Dar Starețul mi-a poruncit ca în acest timp să repet după el cuvintele:

– Iartă-mă pe mine, cel care peste zece ani voi fi Părinte, pe mine începătorul, care am venit la Schit la câteva luni după tine.

Acel frate înțelegând că Starețul, prin aceste cuvinte, îmi dădea dreptate, a căzut în genunchi înaintea lui și a început să se apere.

– Ce faci? – a spus Starețul. – Fratele, fiind vinovat, și-a cerut iertare de la tine, iar tu rămâi așa, ca un suflet nevinovat.

– Dar el, Părinte, – a continuat fratele – nu v-a explicat așa. Eu, deja, plecasem la bucătărie.

– Mergi și cheamă-l aici – a spus Starețul și vino să vezi cum mă răfuiesc cu el.

A venit la bucătărie și mă cheamă:

– Frate Alexandru. Te cheamă Părintele.

Venind la Stareț, îmi spune:

– Nu e păcat de tine? M-ai pârât la Părinte și el s-a supărat. Iar acum chinuiește-te.

Am venit la Părintele și mi-a poruncit să repet cele spuse. Am repetat.

– Ei, așa? – s-a adresat el fratelui.

– Da, așa, – a răspuns acesta.

– Acum mergi – a continuat Starețul – și întreabă-ți conștiința cine dintre voi are dreptate și cine este vinovat. Tu trebuie să știi acest lucru, de vreme ce te socotești aici un viețuitor mai vechi. El este un începător și nu ai ce cere de la el.

Scurtând această povestire, adăugăm doar că neînțelegerea dintre acești doi frați a mai continuat un timp, dar Starețul nu s-a grăbit să-i împace cu forța, deoarece știa că numai printr-o conștientizare sinceră a propriei vinovății și prin muștrare de sine omul poate dobândi o pace sufletească trainică, așa cum spune Avva Dorotei⁷⁶. Și într-adevăr, petrecând o vreme în tulburare și suferind cu duhul amândoi frații, cu rugăciunile Starețului, s-au smerit, s-au împăcat și au rămas prieteni sinceri pentru totdeauna.

Povestirea monahului S. de la Sihăstria Sfântului Tihon, eparhia Kaluga

Monahul S., ucenicul Starețului Leonid, a povestit următoarele: „Fiind încă acasă, mulți oameni din satul nostru veneau la Sihăstria Optina și, învrednicindu-se să audă de la Părintele Leonid învățături creștinești folositoare de suflet, îl slăveau și îl lăudau în discuțiile lor. Atunci mi-am dorit să-l văd și eu pe Părintele și, dacă mă vor primi în mănăstire, să rămână pe lângă dânsul. Mi-am găsit un tovarăș din sat, om cu ceva carte, dar care avea o părere prea bună despre sine. Mergând pe drum, îmi aminteam adesea despre Părintele Leonid, zicând:

– Ce ne va sfătui, oare, pe noi, Starețul: să rămânem la mănăstire sau nu?

⁷⁶ *Despre muștrarea de sine*, Cuvântul 7.

La care tovarășul meu răspundea mândru:

– Dar ce contează sfatul său? Eu singur mă pricep.

În sfârșit, ne-am dus la Părintele Leonid, care ne-a primit glumind și cu blândețe. Am rămas câteva zile la mănăstire și apoi am cerut binecuvântare de la Părintele să rămânem în mănăstire. Dar Starețul mie mi-a dat binecuvântare să rămân, iar tovarășului meu mi-a poruncit să-i spun să plece acasă.

– Nu îl sfătuiesc – a spus el – să meargă la mănăstire.

Supărat de această interdicție, tovarășul meu de drum a început să murmure împotriva Starețului, spunând:

– Ce fel de Stareț este acesta? Eu te sfătuiesc, frate, să nu îl ascuți.

Fără să iau seamă de sfaturile lui trufașe, cu binecuvântarea Părintelui, am rămas la mănăstire, iar tovarășul meu s-a întors în sat și, fără să asculte sfatul Starețului, s-a dus, cu toate acestea, la o mănăstire. A stat acolo nu prea mult timp, și-a recunoscut neputințele, a văzut cum îl asaltează și îl luptă patimile, ca pe un luptător singuratic, fără să aibă nici un ajutor prin sfaturile duhovnicești ale unui stareț iscusit, și s-a dus la altă mănăstire, nădăjduind că acolo va găsi pentru sine ceva mai bun. Dar patimile noastre sunt pururea cu noi. În sfârșit, a plecat de la mănăstire, pierzându-și sângea față de viața monahală. Am auzit, apoi, că s-a căsătorit. Iată la ce a ajuns, cu mândria sa proastă: «Ce fel de stareț este acesta? Eu singur mă pricep».

Acum voi vorbi despre mine. În fiecare zi mergeam la Stareț, îi descopeream cugetele cele rele și patimile mele, dar curând mi-am pierdut această vigilență pentru sufletul meu. Mai întâi am început să tăinuiesc de Stareț, după părerea mea, cele mai neimportante cugete, apoi mi-am pierdut încrederea în Stareț și sângea de a trăi în sfânta mănăstire, am început să mă gândesc la viața din sat și la înșurătoare. În sfârșit, m-am dus la Stareț cu o credință falsă și l-am

rugat să-mi dea voie să merg acasă, pentru scurtă vreme. Dar falsitatea mea nu a rămas nedescoperită Starețului înaintevăzător. El, cu un zâmbet larg pe față și amenințându-mă cu degetul, mi-a spus:

– Ia aminte, frate, oare nu mă înșeli tu pe mine?

Am început să mă scuz:

– Nu, Părinte, eu vreau să mă văd cu fratele și numai-decât mă voi întoarce.

În sfârșit, Starețul a spus:

– Pleacă, frate, cu Domnul, și vei veni aici fuguța, după cum nu vrei acum să rămâi.

Am plecat bucuros de la Optina, cu intenția să nu mă mai întorc aici niciodată. Dar s-a petrecut ceva împotriva gândurilor și hotărârilor mele și, după cele prezise de Stareț, acasă, în satul natal, am început să fac agricultură. Chiar atunci, în sat la noi, un țăran și-a pierdut calul. Acesta îl bănuia pe un bărbat care și mai înainte fusese suspectat în furturi de cai și nu se înșelase în bănuiala sa, dar nu avea probe evidente, calul fiind vândut din mână în mână. Așa că nu putea face nimic cu vinovatul. Odată, acest țăran venea acasă într-o zi de sărbătoare, din alt sat, fiind băut binișor. L-a întâlnit pe nefericitul hoț într-o pădurice și, într-un acces de mânie, s-a aruncat asupra lui, l-a bătut cu cruzime și l-a omorât. În acea noapte, eu pășteam caii pe câmp. A doua zi, localnicii l-au anunțat pe șeful secției de poliție că un țăran din sat zace în drum, omorât de cineva. Comisarul a venit la fața locului. Au început interogatoriile: cine și unde era în acel timp. Pe mine m-a pârât o femeie, că în acea noapte am păscut caii pe câmp. Au început să mă ancheteze. Eu spuneam doar un cuvânt, că de știut nu știu nimic. Dar țăranii noștri l-au rugat pe șef să mă închidă și să mă înfometeze. M-au închis într-o cămară și nu mi-au dat de mâncat și de băut nimic timp de trei zile și trei nopți. M-am căit în aceste zile și nopți că nu am ascultat sfatul înaintevăzătorului

Stareț și m-am rugat Domnului ca, prin rugăciunile Starețului, mințit de mine, să mă izbăvească din această nenorocire! În sfârșit, slăbit de foame, m-au scos pentru o nouă anchetă. Țăranii noștri au propus șefului de poliție să mă supună unor chinuri mai crude decât primul – să încingă un vas în foc și să mă așeze în el, încredințându-l că astfel îmi voi recunoaște vina. Nu credeam că voi suporta această cruzime și m-am hotărât să spun neadevărul. Dar, cu rugăciunile Starețului, m-a izbăvit Domnul. Secretarul i-a spus șefului: «Pentru aceasta veți răspunde, este contrar legilor statului». Atunci m-au lăsat în pace și au început să-i ancheteze pe alții. Au ajuns și la alt vinovat, care a început să se încurce în cuvinte și, în scurt timp, și-a recunoscut vinovăția. Bucurându-mă de izbăvirea mea, m-am grăbit să plec la Sihăstria Optina. Cum m-a văzut Părintele Leonid, cu un zâmbet drăgăstos, m-a binecuvântat și mi-a spus: «Ah, *ariasina*⁷⁷, ai venit! Cum ai petrecut? Să ne povestești». I-am povestit Părintelui, cu detalii: și gândurile dinainte, de a nu mai sta în mănăstire, și cele întâmplare acasă, fiind bănuțit de crimă. De atunci m-am temut să-i ascund Părintelui și cele mai neînsemnate gânduri.

După ce am mai stat o bună vreme în mănăstire, Starețul a început să mă trimită în satul natal: «Mergi – îmi spunea, – du-te acasă și în scurt timp te vei întoarce». Dar nu-mi venea să plec și îl rugam să mă lase în mănăstire. Dar Părintele nu mai contenea să mă trimită. Am plecat acasă și l-am găsit pe fratele meu cu mintea tulburată, din cauza băuturii. Unii din țăranii satului chiar voiau să trimită pe cineva după mine, ca să iau frâiele gospodăriei, în locul fratelui meu.

⁷⁷ Rădăcina acestui cuvânt este „ar”, care, după dicționarul Dali, înseamnă urma unui animal pe zăpada proaspătă. Deci cuvântul „ariasina” corespunde cuvântului „fiară sălbatică”.

Ce nenorocire! Nicidecum nu voiam să rămân în lume. Nu știam ce să fac. În sfârșit, mi-a venit gândul să merg, împreună cu fratele, la Sfântul Ierarh Mitrofan de Voronej. Am ajuns la Voronej și ni s-a slujit un moleben⁷⁸, în cinstea sfântului. Fratele a început să se simtă mai bine. A doua zi am cerut, din nou, un moleben, după care fratele s-a însănătoșit la minte cu desăvârșire. Toți s-au mirat de această schimbare. M-am mirat și eu atunci de înaintevederea Starețului. L-am lăsat apoi acasă pe fratele meu și m-am grăbit să mă întorc la Stareț și mergeam la el cu credință și devotament filial.

Ce am mai observat, trăind în mănăstire: uneori mă cuprindeau întristarea, deznădejdea și mă chinuiau cumplit cugetele. Mergeam la Părintele să mă mângâie în supărările mele și, intrând în chilia sa, toate dispăreau într-o clipă și simțeam în suflet liniște și bucurie. Părintele mă întreba: «De ce ai venit?» Iar eu nici măcar nu știam ce să-i spun. Părintele lua ulei din candelă, mă ungea și mă binecuvânta; și plecam din chilia sa cu bucurie în inimă și cu pace sufletească.

Apoi, Părintele Leonid mi-a poruncit să plec la sihăstria Sfântului Tihon. Nicidecum nu am vrut să mă despart de Părintele, dar nu am avut curajul să nu-l ascult. Aici îmi era foarte greu. Era multă muncă și nu aveam nici o mângâiere. Starețul venea aici destul de rar. În sfârșit, m-am hotărât să mă întorc la Optina. Chiar atunci a venit aici Părintele Leonid. I-am mărturisit intenția mea. Atunci, Părintele m-a chemat în chilia Părintelui Meletie. Era acolo și Părintele

⁷⁸ Un moleben este o rugăciune în cinstea Domnului nostru Isus Hristos, a Maicii Domnului, sau a unui sfânt. Este o slujbă de origine slavă, înrudită cu slujba Paraclisului. Un moleben este, de obicei, săvârșit de un preot, dar și laicii pot citi un moleben, deși într-o formă modificată (n. red.)